

Motion till riksdagen 2005/06:Ju252

av Sten Tolgfors (m)

Skadestånd vid våldsbrott

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som säkerställer att Brottsoffermyndigheten måste följa domstolsbeslut om skadestånds storlek.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att skadeståndsnivåerna för våldsbrott generellt är för låga och måste höjas betydligt, för att överensstämma med det allmänna rättsmedvetandet och bättre spegla den kränkning brottsoffer utsätts för.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om åtgärder för att utdömda skadestånd verkligen skall betalas av gärningsmannen.

2 Motivering

Den senaste tiden har nivåerna på de skadestånd som utdöms vid våldsbrott varit mycket omdiskuterade.

Debatten tog fart efter att Göta hovrätt fastställde domen mot den man som i september 2004 våldtog en 14-årig flicka i Örebro och dränkte hennes mamma i ett badkar. Hovrätten sänkte flickans skadestånd med 100 000 kr, från 610 850 kr till 510 850 kr. Anledningen till sänkningen var enligt Sveriges Radio att hovrätten inte ansåg att övergreppen enligt rättspraxis var tillräckligt långvariga och grova för att motivera det högre beloppet.

Det är viktigt att skadeståndsnivåerna i Sverige ligger på en sådan nivå att det överensstämmer med det allmänna rättsmedvetandet och vad som motiveras av den skada som brottsoffer lider. Så är det inte i dag.

Fel! Okänt namn på

3 Brottsoffermyndighetens roll

Det går till så att brottsoffret begär skadestånd.

Om offer och gärningsman är oense om skadeståndets storlek fastlägger domstolen beloppet på en nivå som oftast följer Brottsoffermyndighetens referatsamlings rekommendationer.

Om brottsoffer och gärningsman är överens om skadeståndets storlek så fastställer domstolen beloppet.

Det ligger lite psykologi i det här. Gärningsmannen vill gärna visa rätten att han är ångerfull och går med på alla krav. Det här gör han i full vetskap om att det inte kommer att kosta honom ett öre. Men han vet att en ångerköpt och generös gärningsman kanske kommer i lite bättre dager när man börjar snacka påföljd.

Detta enligt Per Rubing, brottsskadechef på Brottsoffermyndigheten i AB 16/9 05.

Det verkar alltså ligga i gärningsmannens intresse att acceptera ett högt skadeståndsbelopp, även om han eller hon inte kan eller avser att verkligen betala offret något.

Om gärningsmannen inte betalar skadeståndet till brottsoffret går Brottsoffermyndigheten in och ersätter offret. I år kommer Brottsoffermyndigheten att hantera 11 000 ärenden och betala ut mer än 100 miljoner kronor, enligt Aftonbladets granskning. Myndigheten har att återsöka skadeståndet hos gärningsmannen. Bara 10 % av de utbetalade skadeståndsbeloppen återvinnas dock av myndigheten.

4 Skadeståndets storlek

Brottsoffermyndigheten kan både höja och sänka skadeståndsbeloppet. Det domstolen lägger fast kan alltså jämkas av myndigheten.

Vid bedömningen utgår man från en referatsamling där beloppen enligt Aftonbladet ser ut på följande sätt:

Ersättning för kränkning

Sexbrott

Våldtäkt av normalgraden	75 000
Grov våldtäkt	125 000
Försök till våldtäkt	40 000
Sexuellt tvång	75 000
Sexuellt utnyttjande	60 000–75 000
Sexuellt ofredande	5 000–40 000
Sexuellt utnyttjande av underårig	75 000–400 000

Våldsbrott, hot

Försök till mord	60 000–150 000
Misshandel	5 000–40 000
Grov misshandel	20 000–150 000

Fel! Okänt namn på

Knytnävsslag	5 000–7 000
Sparkar	5 000–20 000
Slag med baseballträ	10 000
Slag med krycka	10 000
Slag med järnrör	15 000
Slag med flaska	20 000
Nerdrogad av annan	20 000
Kniv	15 000–75 000
Köttyxa	40 000
Hivsmitta	150 000
Grov kvinnofridskränkning	45 000–100 000
Olaga hot	5 000–20 000
Ofredande	5 000–10 000
Hemfridsbrott	5 000–15 000
Överträdelse av besöksförbud	5 000
Personrån	5 000–50 000
Mordbrand	20 000–40 000
Olaga frihetsberövande och människorov	10 000–300 000
Utpressning	5 000–40 000
Tillägg – Ersättning för sveda och värk	
Missfall	66 000
Totalt synbortfall	868 000
Förlust av frisk tand	3 200
Sjukskrivning (per månad)	2 100
Sjukhusvård för svår skada (per månad)	
Första sex månaderna	4 800
Månad 6–12	3 500
Efter ett år	2 600
En smärtsam behandling	200
En psykiatrisk behandling	200
Skador som gett fränstötande utseende på	
bålen	24 200–30 800
fötter/överarm	42 900–60 100
ben/underarm	64 900–92 200
händer	80 300–120 200
ansikte	213 800–307 100

5 Höj skadeståndsnivåerna

Det är en mycket underlig ordning att en myndighet i praktiken kan överpröva ett domstolsbeslut. Lagen bör ses över så att Brottsoffermyndigheten måste följa domstolens beslut om skadestånd, annat än i mycket speciella fall. Riks-

Fel! Okänt namn på

dagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag som säkerställer detta.

Skadeståndet är ett sätt att hålla gärningsmannen ansvarig gentemot brottsoffret för den skada som åsamkats. Det sänder också en signal om hur staten värderar ett brottsoffrets lidande. Av tabellen framgår att skadeståndsnivåerna många gånger är mycket låga, t.ex. är rekommendationen i referatsamlingen vid våldtäkt 75 000 kr, vilket inte är i närheten av en rimlig storleksordning.

Skadeståndsnivåerna för våldsbrott är generellt för låga och måste höjas betydligt, för att överensstämma med det allmänna rättsmedvetandet och bättre spegla den kränkning brottsoffer utsätts för. Riksdagen bör ge regeringen detta till känna.

Landets domstolar måste bättre använda det utrymme som finns i lagen för att göra egna bedömningar av rimligheten i ett skadestånds storlek. Tunga jurister var starkt kritiska till hovrättens agerande i det ovan refererade fallet med Örebroflickan och menade att domstolen helt enkelt gjorde fel.

Det är viktigt att skadestånd verkligen betalas av gärningsmannen. När så inte sker och Brottsoffermyndigheten ersätter brottsoffret måste skadeståndet återvinnas från gärningsmannen. Ett förslag är att dagersättning vid fängelse hålls inne till dess att skadeståndet betalats.

Stockholm den 21 september 2005

Sten Tolgfors (m)